

УДК 377.091(560)

Корчинська Наталія
 молодший науковий співробітник
 лабораторія професійного навчання на виробництві
 Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
 м.Київ, Україна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДІ В ТУРЕЧЧИНІ

У статті розглядається система професійно-технічного навчання Туреччини. Проаналізовано основні галузі професійно-технічної освіти Туреччини в умовах останніх освітніх реформ, які проводяться у країні. Подається класифікація закладів професійно-технічної освіти Туреччини. Висвітлено основні проблеми модернізації системи професійно-технічної освіти. Визначаються недоліки і переваги системи професійно-технічної освіти Туреччини у порівнянні із системами країн Європейського Союзу. Окреслюються можливі шляхи подальшого розвитку системи професійно-технічної освіти країни в умовах глобалізації.

Ключові слова: освіта, професійно-технічна освіта, училища, система професійно-технічної освіти, Туреччина.

Постановка проблеми. Через постійну зміну очікувань від професійних вмій і навичок у сучасному інформаційному суспільстві, виникає нагальна потреба у самоосвіті і синтезі знань і умінь. У цьому контексті, система професійної підготовки має бути більш ліберальною і мати більш гнучку структуру, яка б відповідала новим вимогам виробництва та бізнесу. Відповідно до цих тенденцій, останні десять років Туреччина здійснює широкомасштабні реформи в системі освіти, у професійно-технічній освіті зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основну увагу в своїх дослідженнях українські і російські вчені приділяли вивченню системи початкової і вищої освіти Туреччини. За останні десять років було детально проаналізовано систему освіти та новітні тенденції у вищій освіті (Карпенко О., Литовченко О., Якубов Ф.). Становленням і розвитком довузівської системи освіти, історичним аналізом підготовки педагогічних кадрів в Туреччині займався Сапожников С.В. Російські вчені (Газізова А., Сойлемез М.) також зробили предметом своїх досліджень різні аспекти розвитку системи вищої освіти в Туреччині. В кінці ХХ століття з'явилась перша серйозна робота українського вченого-педагога Десятова Т. «Сучасна система професійно-технічної освіти в Туреччині», в якій він дав загальну характеристику професійно-технічній освіті Туреччини, докладно розглянув особливості і структуру анатолійських професійних ліцеїв для дівчат і хлопців, особливості підготовки підмайстрів, а також висвітлив загальні тенденції і зміни у системі професійно-технічної освіти Туреччини, які починали окреслюватись в кінці ХХ століття [1]. Втім, у першій половині ХХІ століття система професійно-технічної підготовки Туреччини зазнала різких змін у організації, структурі і функціонуванні, що і спонукало нас до повторного вивчення цієї теми.

Мета статті – охарактеризувати організацію системи професійно-технічної освіти Туреччини в умовах глобалізаційних процесів і нових реформ.

Виклад основного матеріалу. Виробництво важливою частиною економіки країни, а для створення високоякісної продукції країна потребує висококваліфікованих трудових ресурсів. Головною функцією професійно-технічних вузів в Туреччині є підготовка кадрів для місцевої промисловості. Професійно-технічні вузи також готують кваліфіковану робочу силу для сфери торгівлі і послуг. У країнах Європейського союзу (ЄС) професійно-технічні навчальні заклади вважаються більш важливими, ніж загальноосвітні середні школи. При порівнянні частки професійно-технічних навчальних закладів країн ЄС з Туреччиною бачимо, що у країнах ЄС частка професійно-технічних навчальних закладів

серед решти становить 60-65% в порівнянні з 39% в Туреччині [5]. Згідно із даними Організації економічного співтовариства та розвитку (ОЕСР) частка професійної освіти в системі середньої освіти відрізняється в залежності від країни. Частка середньої професійної і технічної освіти на рівні середнього показника по ОЕСР 44%; у Канаді – 5,6%, 22,3% – в Японії, 21,3% – в Кореї, 48,6% – у Німеччині, 69,6% – у Фінляндії, 70,4 – в Австрії. У Туреччині ця цифра складає 43,6 [5].

За останні два десятиліття професійно-технічне навчання Туреччини пережило драматичні переми. Їх індикатором стали зміни в кількості учнів. Так у 1997/1998 навчальних роках частка учнів професійно-технічних навчальних закладів серед решти учнів складала 45,2%, а учнів загальноосвітніх ліцеях – 54,8%. Вже у 2001/2003 роках кількість учнів, які навчаються у професійно-технічних ліцеях, різко зменшилась до 32,6%. Після такого драматичного падіння кількість учнів у професійно-технічних навчальних закладах почала збільшуватись і у 2008 році їх частка складала 40,8% (див. табл.1). Втім, головною метою Міністерства національної освіти Туреччини (МНО) є збільшення частки дітей, які навчаються у професійно-технічних навчальних закладах до 65%, а у загальноосвітніх – до 35% [3].

Існує багато факторів, що спричинили збільшення кількості учнів, які навчаються в системі професійно-технічної освіти. Найголовнішим є зростання попиту на кваліфіковану робочу силу із ростом економіки країни. Темп зростання економіки Туреччини у період після кризи у 2001–2007 роках мав середній кількісний показник за рік у 7,3. Зростання виробничої сфери економіки сприяло створенню більше ніж 727 нових робочих місць.

Крім того, із метою підвищення престижності закладів професійно-технічної освіти, Міністерство національної освіти низкою указів і законодавчих змін сприяло деяким позитивним зрушенням:

– Посилено взаємозв'язок між освітою і зайнятістю. Змінено навчальні плани і програми у відповідності із вимогами ринку праці;

– Налагоджено співробітництво між навчальними закладами і підприємствами. Багато зацікавлених в кваліфікованих кадрах підприємців забезпечують належну виробничу практику на своїх підприємствах;

– Все більше викладачів мають змогу оновлювати свої знання і навички у відповідності із реаліями сучасного виробництва і технологій;

– Учні отримали змогу поступати до професійно-технічних коледжів без екзаменів.

1 липня 2016 р. Комісією меджлису із Національної освіти, культури, молоді та спорту було прийнято «Проект закону щодо внесення змін до деяких законів і

Таблиця 1.

Кількість учнів у загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладах по роках

Роки	Загальна кількість учнів	Загальноосвітні школи	Професійно-технічні навчальні заклади	%
2006-2007	3.386.717	2.142.218	1.244.499	36,7
2007-2008	3.245.322	1.980.452	1.264.870	39,0
2008-2009	3.837.164	2.271.900	1.565.264	40,8
2009-2010	4.240.139	2.420.691	1.819.448	42,9
2010-2011	4.748.610	2.676.123	2.072.487	43,6
2011-2012	4.756.286	2.666.066	2.090.220	43,9
2012-2013	4.995.623	2.725.972	2.269.651	51,0

указів», у якому було декілька важливих уточнень щодо професійної і технічної освіти [6]. Навчання підмайстрів включене до обов'язкового навчання під юрисдикцією Головного управління професійної і технічної освіти. Разом із тим, учні, по завершенню четвертого року навчання, отримують сертифікат майстра і сертифікат на відкриття власної справи.

Студенти, які проходять професійну підготовку, починаючи від 10 класу, отримують страхування від нещасних випадків та професійних захворювань. Страхування забезпечується із бюджету Міністерства освіти.

У рамках обов'язкової чотирирічної освіти учні мають проходити однорічну практику на виробництві. Під час цієї практики учні отримують до 30% мінімальної заробітної плати, яка виплачується виходячи із розмірів компанії із державного Фонду страхування безробітних.

Студенти, які закінчили професійні ліцеї, отримують звання «техніків», а студенти, які продовжують навчання у цьому ж напрямку на інженерних факультетах, отримують звання «інженера». Випускники професійно-технічних навчальних закладів, які навчалися за програмами середньої освіти, позбавляються права поступати на підготовчі програми закладів вищої освіти, проте при вступі до згаданих програм вони отримують додаткові бали.

У Туреччині налічується 4 029 професійно-технічних вузів, існує 58 різних типів галузей професійної освіти. В цих закладах навчається близько 1 182 637 студентів і викладає 82 736 вчителів [6]. Витрати на одного студента становлять 2208 турецьких лір (TL) (близько 1400 \$ США), в той час як в середніх школах витрати складають лише 1259 TL (близько 798 \$ США) на одного учня [5].

Загальна і професійно-технічна середня освіта Туреччини має розгалужену систему навчальних закладів. Ця різноманітність бере свій початок у системі Анатолійських коледжів і системи навчальних закладів відповідно до професійних галузей.

Професійно-технічні навчальні заклади входять в систему середньої загальної освіти. Професійно-технічні навчальні заклади Туреччини готують молодь для різних галузей промисловості і бізнесу, а також до продовження подальшої освіти. Система професійно-технічних навчальних закладів складається з: 1. Технічних і індустріальних професійних ліцеїв. 2. Професійно-технічних ліцеїв для дівчат. 3. Комерційних професійних ліцеїв. 4. Професійних ліцеїв готельного господарства і туризму. 5. Школи релігійної освіти.

Учні вступають до закладів професійно-технічної освіти у віці 14-17 років і навчаються там протягом 4 років.

Система професійно-технічної освіти в Туреччині включає в себе два основних ступені (аспекти): теоретичний (навчання у ліцеї) та практичний (виробнича практика). Стратегія із розвитку професійно-технічної

освіти і заходи з підготовки кадрів, в основному, впроваджуються Міністерством національної освіти в рамках закону № 3308, який вступив в силу в 1986 році і закону № 4702 від 2001 року, який вніс зміни до системи і сприяв побудові нових і міцних зв'язків, співпраці з промисловістю і торгівлею.

Система професійної освіти включає в себе: – Професійно-технічні коледжі, які забезпечують підготовку із більш ніж 130 професій та надають кваліфікацію спеціалізованого робітника чи технічного спеціаліста; – Систему учнівського навчання, яка являє собою поєднання в основному практичного навчання на виробництві і теоретичної підготовки, що здійснюється в центрах професійно-технічної освіти; – Неформальну освіту, яка забезпечується головним чином через центри професійної освіти.

Загалом, налічується близько 225 професійних відгалужень в професійно-технічних навчальних закладах.

Середня професійно-технічна освіта включає щонайменше 19 різних типів навчальних закладів, на додаток до центрів професійної освіти, відкритої освіти, а також спеціальних приватних шкіл (див.табл.2). Міністерство національної освіти відповідає за контроль всіх професійно-технічних навчальних закладів, які підпадають під його юрисдикцію.

Технічні і індустріальні професійні ліцеї функціонують під директивою Головного управління МНО і готують кваліфіковані кадри для національної промисловості[4].

Туреччина має невтішну картину відносно гендерної нерівності, яка проявляється у низьких показниках залучення дівчат в систему середньої освіти: 64 відсотки дівчат проти 75 відсотків хлопців, а також значно низьких показниках участі жінок у якості робочої сили на ринку праці: 29 відсотків [3].

Цю проблему були покликані розв'язати професійні і технічні школи для дівчат. Втім якість освіти в цих закладах бажає бути кращою, під питанням лишається зв'язок між професійною освітою і ринком праці. Заклади професійно-технічної освіти для дівчат, які теж підпорядковуються Головному управлінню МНО і навчають кваліфікований персонал, який може зрозуміти, адаптувати, використовувати і вдосконалювати методи сучасної науки і техніки, зробить внесок у розвиток промисловості країни. Всього в цих навчальних закладах навчається 104 151 учнів [4].

Комерційні професійні ліцеї і професійні ліцеї готельного господарства і туризму готують кваліфіковані кадри, які володіють іноземними мовами і працюватимуть у наступних областях державного і приватного секторів: комерція, туризм, бухгалтерський облік, комп'ютерні технології, фінанси, маркетинг, банківська справа, секретарські послуги, страхування, послуги обміну, місцева адміністрація, зв'язок.

Навчальні заклади є афілійованими до Управління навчальних закладів комерційної і туристичної освіти

Таблиця 2.

Види професійно-технічних навчальних закладів

Технічні і індустріальні професійні ліцеї	Професійно-технічні ліцеї для дівчат	Професійні ліцеї готельного господарства і туризму	Комерційні професійні ліцеї	Професійні медичні ліцеї	Центри професійно-технічної освіти	Мультипрограми ліцеї
<ul style="list-style-type: none"> – Анатолійські технічні ліцеї – Анатолійські професійні ліцеї – Технічні ліцеї – Індустріальні професійні ліцеї – Професійні ліцеї морської справи – Анатолійські професійні ліцеї морської справи – Сільсько-господарські професійні ліцеї – Анатолійські сільсько-господарські професійні ліцеї – Професійні ліцеї із кадастрового управління 	<ul style="list-style-type: none"> – Анатолійський технічний ліцей для дівчат – Анатолійські професійні ліцеї для дівчат – Технічні ліцеї для дівчат – Професійні ліцеї для дівчат 	<ul style="list-style-type: none"> – Анатолійські професійні ліцеї готельного господарства і туризму – Професійні ліцеї готельного господарства і туризму 	<ul style="list-style-type: none"> – Комерційний професійний ліцей – Анатолійські комерційно професійні ліцеї – Юридичні професійні ліцеї – Анатолійські професійні ліцеї зв'язку 	<ul style="list-style-type: none"> – Анатолійські професійні медичні ліцеї – Медичні професійні ліцеї 	<ul style="list-style-type: none"> – Центри професійно-технічної освіти 	<ul style="list-style-type: none"> – Програма ліцею – Програма професійного ліцею – Програма ліцеїв імам-хатіпів

МНО [4].

Школи релігійної освіти є установами, які пропонують навчальні програми на рівні середньої освіти і готують студентів як для вищої освіти, так і для таких професій, як "імам", проповідник або інструктор курсів Корану відповідно до статті 4 Закону про уніфікацію освіти №430 і статті 32 Основного закону національної освіти № 1739. Ці школи афілійовані Управлінням МНО із релігійної освіти [4]

Професійно-технічні навчальні заклади проводять підготовку кваліфікованих кадрів для бізнесу і інших професійних галузей відповідно до завдань загальної середньої освіти, а також готують учнів до вищої освіти. У 9-му класі учні професійно-технічних навчальних закладів відвідують обов'язкові загальноосвітні курси предметів, а також деякі факультативи. Учні розподіляються на певні види робіт у 10-му класі і у професійну галузь у 11-му, у 12-му класі продовжують практику у

цій галузі і закінчують навчання [3].

Умови прийняття студентів до професійно-технічних навчальних закладів варіюються в залежності від виду навчального закладу, обраної професійної сфери і галузі.

Висновки. Із швидким розвитком технологій в товарному виробництві зростає потреба в кваліфікованій робочій силі. Тому Туреччина прагне поліпшити якість підготовки в професійно-технічних навчальних закладах. План покращення професійних навчальних закладів наразі займає перше місце в порядку денному урядовців країни, оскільки такі зміни є запорукою подальшого економічного розвитку Туреччини. Висококваліфікована молодь стала б для Туреччини великою перевагою у конкурентній боротьбі на міжнародних ринках. Головною метою ж є створення системи професійно-технічної освіти, яка б розвивалась у рамках міжнародних стандартів і критеріїв і орієнтувалась на очікування місцевих і міжнародних ринків праці.

Список використаної літератури

1. Десятов Т.М. Система професійно-технічної освіти в Туреччині [Текст]: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Десятов Т.М.; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 1998. – 18 с.
2. Necdet Kenar. Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin Genel Değerlendirmesi / Dr.Necdet Kenar. Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin Genel Değerlendirmesi (2010/Nisan) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.messegitim.com.tr/ti/577/0/MESLEKI-VE-TEKNIK-EGITIM-SISTEMININ-GENEL-DEGERLENDIRMEI> – Загол. з екрану. – Мова тур.
3. Overview of Turkish Vet System: Summary of a long story. / Overview of Turkish Vet System: Summary of a long story Prepared by: Recep ALTIN, Osman Yalçın, Özlem Kalkan, Edited by: Assoc. Prof. Ömer Açıkgöz. Republic of Turkey: Ministry of National Education, November, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mtegm.meb.gov.tr/documents/2/AN%20OVERVIEW%20OF%20TURKISH%20VET%20SYSTEM%202012/kitap.pdf> – Загол. з екрану. – Мова англ.
4. Cetin Ayhan Seyfullahogullari. Why Turkish Students Prefer to Attend to Vocational Schools/Cetin Ayhan Seyfullahogullari// European Journal of Scientific Research. – 2011. – Vol.65. – No.3. – PP.424-433
5. The Turkish education system and developments in education / The Turkish education system and developments in education, Republic of Turkey Ministry of National Education, January, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ibe.unesco.org/International/ICE/natrap/Turkey.pdf – Загол. з екрану. – Мова англ.
6. Eğitim Değerlendirme Raporu 2016. Türk Eğitim Derneği. – Ankara, Aralık, – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tedmem.org/yayin/2016-egitim-degerlendirme-raporu> – Загол. з екрану. – Мова тур.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2017 р.

Рецензент: докт. пед. наук, доц.Сушенцева Лілія Леонідівна

Корчинская Наталия
младший научный сотрудник
Институт профессионально-технического образования НАПН Украины
лаборатория обучения на производстве
г.Киев, Украина

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНИЗАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБУЧЕНИЯ МОЛОДЕЖИ В ТУРЦИИ

В статье рассматривается система профессионально-технического обучения Турции. Проанализированы основные области профессионально-технического образования Турции в условиях последних образовательных реформ, проводимых в стране. Подается классификация заведений профессионально-технического образования Турции. Освещены основные проблемы модернизации системы профессионально-технического образования. Определяются недостатки и преимущества системы профессионально-технического образования Турции по сравнению с системами стран Европейского Союза. Показаны возможные пути дальнейшего развития системы профессионально-технического образования страны в условиях глобализации.

Ключевые слова: образование, профессионально-техническое образование, училища, система профессионально-технического образования, Турция.

Korchynska Natalia
Junior Researcher
Institute of Vocational Education
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Laboratory of Training at the Production, Kyiv, Ukraine

GENERAL CHARACTERISTICS OF VOCATIONAL AND TECHNICAL TRAINING OF THE YOUTH IN TURKEY

This article analyses the system of vocational education in Turkey. The main function of vocational high schools is the training for the local industry. Vocational high schools also prepare skilled workers for trade and services. Over the past two decades, vocational training experienced dramatic change caused by the economic crisis that gripped the economy of the country and by the problems in secondary vocational education. Besides the global changes in the world, the country has to solve a number of issues of their own and adapt vocational training to the requirements of modern world. The key word is flexibility, modularity and good employment opportunities. The most important change is the introduction of amendments to the vocational education law and some structural changes into the system of vocational education. Now under the mandatory four-year education students must undergo one year's practical training at the manufacturing. Students who have completed vocational lyceums will receive the rank of "technicians" and the students who continue their education in the same direction the engineering departments, will receive the rank of "engineer". General and vocational secondary education in Turkey has an extensive system of schools. Vocational education belongs to the system of general secondary education.

Key words: education, vocational education, schools, vocational education, Turkey.